

Posudek diplomové práce Jitky Medřické, DiS. „ Psychologické a sociální aspekty vegetariánství“

Sledování psychologických a sociálních aspektů vegetariánství rozhodně není v naší psychologické literatuře frekventovaným tématem. O důvodech, proč tato problematika stojí spíše na okraji odborného zájmu, lze diskutovat, nicméně o to zajímavější se posuzovaná diplomová práce jeví. Autorka do určité míry vychází ze svých osobních zkušeností, neboť je 15 let lakto-ovo-vegetariánkou.

Diplomová práce je mimořádně rozsáhlá, text má 189 stran, 14 stran seznamu literatury, včetně internetových odkazů a dotazníku v příloze. Diplomová práce je tradičně rozdělena na teoretickou a empirickou část, ale těžiště práce lze spatřovat v rozsáhlé empirické části (cca 140 stran).

Cílem práce bylo co nejširší zmapování problematiky vegetariánství, která v pojetí diplomandky zasahuje do mnoha vědních oborů. Teoretická část je dle autorky spíše stručnou (42 stran), poněkud multioborovou přehledovou studií, představující některé výzkumy a nastiňující šíři možných souvislostí vegetariánství. Specifitou této diplomové práce je, že psychologické a sociální příspěvky k tématu vegetariánství jsou v odborné literatuře poměrně vzácné. Samotná teoretická část je členěna do řady kapitol. V první je vymezení pojmu a členění vegetariánů. Ve stručnosti jsou zde zmíněny i některé demografické a sociálně psychologické charakteristiky vegetariánů. Ve druhé je nastíněn historický vývoj vegetariánů a současný stav. Třetí kapitola se týká vztahu vegetariánství a některých náboženství. Následující pak problematiky vegetariánství a zdraví. Poslední kapitola pojednává o rozličné motivaci k přijetí vegetariánské stravy. Postupně jsou probírány důvody etické, filozofické, náboženské, ekologické, zdravotní, sociální a další.

Teoretická část nenechává nikoho na pochybách, kde se autorka se svými názory a postoji nachází. Místy práce působí až tendenčně, jako určitá obhajoba vegetariánství (např. při uvádění výrazných představitelů v minulosti; nacházení některých „pro-vegetariánských prvků“ v rámci náboženských a filozofických systémů apod.). Některá tvrzení jsou příliš jednoznačná a nejsou v textu doložena kvalitními výzkumy, „vegetariáni totiž obecně trpí menší nemocností a úmrtností v případě některých chorob v porovnání s ne-vegetariány“ (s. 23). Podobně „přijetí vegetariánské stravy nevede k rozvoji poruch příjmu potravy“. Opakovaně je citováno stanovisko Americké dietetické asociace k vegetariánství. Jaká jsou jiná stanoviska?

Praktická část si kladla za cíl zmapovat tuto problematiku z pohledu samotných vegetariánů. K tomuto účelu byl sestaven obsáhlý dotazník s poměrně širokým záběrem položek, který byl nejčastěji elektronickou formou distribuován v rámci vegetariánské komunity. Práce nemá žádnou srovnávací skupinu. Metodou sněhové koule se podařilo shromáždit 324 dotazníků a vytvořit velký soubor. Autorka se snažila získané údaje podrobit kvantitativní a kvalitativní analýze a např. vytvořit určité kategorie odpovědí a rovněž citovat odpovědi respondentů. Diplomandka poněkud netradičně shrnuje a i diskutuje získaná data po jednotlivých oblastech. Je pozitivní, že v práci autorka diskutuje užitou metodu, získaný vzorek, způsob sběru dat, nepřítomnost srovnávací skupiny a řadu dalších metodologických omezení.

K práci mám některé poznámky:

Vytvoření kategorie „student“, která sdružuje žáky a studenty všech stupňů škol, tj. od základních a středních škol až k vysokým školám, se jeví jako problematické.

Práce je limitována vytvořením řady dílčích kategorií. Např. pokud jde o vzdělání, je zde 8 kategorií, z nichž čtyři obsahují 1,5 - 4% respondentů.

S proměnnou vzdělání se dále při analýze nepracuje.

Analogicky „vyznání“ se člení dokonce do 11 kategorií.

Podobně autorka nevyužívá další demografické proměnné, které jsou uvedeny pouze při charakteristice vzorku.

Proč nebyly alespoň orientačně analyzovány výsledky z hlediska např. délky praktikování vegetariánství anebo z hlediska věku, ve kterém došlo ke konverzi k vegetariánství?

Práce je výlučně postavena na porovnávání mužů a žen a různých skupin vegetariánů, přičemž striktní rozčlenění mezi typy vegetariánů není vždy možné. Toho si je autorka dobře vědoma a v práci to zmiňuje.

Určité problémy přinesla samotná konstrukce dotazníku, resp. různorodé možnosti odpovědí (jedna, nebo více, nebo označit pořadí důležitosti atd.).

Prezentace výsledků v tabulkách by byla přehlednější. Práce je zahlcena procenty a místy je obtížné se ve výsledcích orientovat. Např. na straně 86: 14 % veganů (reálně se jedná o 14% ze 44, což není nijak vysoké číslo), 25% vitariánů a makrobiotiků (těch je dle tabulky na straně 53 pouze 12) atd.

Byly statisticky testovány zjištěné rozdíly mezi skupinami?

Autorka se v natolik obsáhlé práci nevyhnula některým překlepům (např. s.12 pospali zájem, s. 29 morivů dokonkrézního, sociiokuturního, s.37 Lappé byl průkopnicí, s.47 prezentece a další). Práci by prospěla větší stručnost, text by tím jen získal. Zarážející je ovšem opakování identických odstavců na různých místech textu, např. na straně 12 a 31 – výzkum Worsley a Skrzypiec, dále na stranách 30 a 34 (Rozin).

Na posuzované práci je rozhodně pozitivní šíře záběru empirického šetření, vytvoření vlastního dotazníku, množství času a náročnost při zpracovávání údajů a především celkové osobní nasazení diplomandky. V neposlední řadě práce obsahuje kvalitní diskusi i rozsáhlou literaturu pečlivě citovanou.

Diplomová práce Jitky Medřické, DiS. „, Psychologické a sociální aspekty vegetariánství“ splnila nároky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 12. května 2008

PhDr. Tamara Hrachovinová, CSc.